

RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

14. januar 1993 *

I sag T-88/91,

F, forhenværende tjenestemand i Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, ved advokat F. Jongen, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat L. Frieden, 62, avenue Guillaume,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved H. van Lier, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat D. Waelbroeck, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos R. Hayder, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af afgørelsen om at afvise sagsøgerens klage over opgørelsen af hans ret til godtgørelse i anledning af invaliditet, for så vidt der herved blev truffet bestemmelse om beregningsgrundlaget herfor,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET
I FØRSTE INSTANS (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W. Bellamy, og dommerne A. Saggio og C.P. Briët,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 17. november 1992,

* Processprog: fransk.

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

- 1 Sagsøgeren blev ansat i Kommissionen i 1975. Han blev udnævnt til tjenestemand med virkning fra den 1. april 1980. Efter at det var kommet til et voldsomt sammenstød med generaldirektøren for personale og administration den 6. oktober 1982, blev der truffet afgørelse om, at sagsøgeren skulle fjernes fra tjenesten uden reduktion eller frakendelse af retten til alderspension. Efter at denne afgørelse var blevet annulleret ved dom afsagt af Domstolen, traf Kommissionen den 6. maj 1985 en ny afgørelse om, at sagsøgeren skulle fjernes fra tjenesten, ligeledes uden reduktion eller frakendelse af retten til alderspension.
- 2 Den 15. maj 1985 indgav sagsøgeren en ansøgning i henhold til artikel 73 i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »vedtægten«), hvorefter »... tjenestemanden fra tiltrædelsesdagen [sikres] imod risiko for erhvervssygdomme og ulykker«. Den 28. juli 1987 gav ansættelsesmyndigheden efter artikel 21 i den ordning, hvori institutionerne efter fælles aftale i henhold til vedtægtens artikel 73, stk. 1, har fastsat sikringsbetingelserne (herefter benævnt »ordningen«), sagsøgeren meddelelse om et udkast til en afgørelse vedrørende denne ansøgning og vedlagde konklusionerne fra den af institutionen udpegede læge, professor De Buck.
- 3 Det bemærkes, at det i udkastet til afgørelse af 28. juli 1987 særligt var angivet, at »da det nøjagtige tidspunkt for forværringen [af F.'s helbredstilstand] ikke er blevet angivet, og da der ikke blev konstateret nogen uarbejdsdygtighed i 1978, må tidspunktet sættes til den 1. juli 1978«. I udkastet fastsattes godtgørelsen i anledning af

invaliditet på grundlag af sagsøgerens månedsløn i de sidste tolv måneder forud for denne dato, jf. vedtægtens artikel 73, stk. 2, hvorefter godtgørelsen ved vedvarende, delvis invaliditet beregnes »på grundlag af tjenestemandens månedsløn i de sidste tolv måneder forud for ulykken«. Ved udkastet anerkendte Kommissionen, at sagsøgeren var ramt af en vedvarende, delvis invaliditet af erhvervsbetinget art, nærmere bestemt med en invaliditetsgrad på 30%.

- 4 Efter at dette var blevet meddelt sagsøgeren, anmodede denne om, at sagen i overensstemmelse med artikel 21 i ordningen blev forelagt lægeudvalget. Lægeudvalget konkluderede den 26. maj 1988, at sagsøgerens sygdom var stationær og fastsatte graden af vedvarende, delvis invaliditet til 80% fordelt på følgende måde: 12% måtte tilskrives sagsøgerens helbredstilstand før ansættelsen ved Fællesskaberne, og »i øvrigt, dvs. for 68%'s vedkommende, er invaliditeten erhvervsbetinget, og der foreligger ikke andre medvirkende invaliditetsårsager«. I de nævnte 68% medregnede udvalget en invaliditetsgrad på 18% som fremkaldt af hændelsen den 6. oktober 1982, der var anledning til, at sagsøgeren for første gang blev fjernet fra tjenesten.
- 5 Ved afgørelse af 15. juli 1988 anerkendte Kommissionen på grundlag af en fortolkning af lægeudvalgets udtalelse en erhvervsbetinget invaliditetsgrad på 50%, dvs. uden at medregne de 18%, som måtte tilskrives hændelsen den 6. oktober 1982. I denne afgørelse var tidspunktet for det forhold, der havde forårsaget invaliditeten, ikke udtrykkeligt angivet. Der blev i afgørelsen fastsat et beløb, der svarede til en invaliditetsgrad på 50%, idet der blev fratrukket et beløb svarende til en invaliditetsgrad på 30%, som sagsøgeren havde fået forudbetalt på grundlag af ovennævnte udkast til afgørelse.
- 6 Efter at F. havde anlagt sag, blev afgørelsen af 15. juli 1988 annulleret af Retten, for så vidt afgørelsen fastsatte graden af erhvervsbetinget invaliditet til 50% (dom af 26.9.1990, sag T-122/89, F. mod Kommissionen, Sml. II, s. 517). Under sagen gjorde sagsøgeren gældende — og fik af Retten medhold i — at lægeudvalget i tilstrækkelig grad havde dokumenteret, at en invaliditetsgrad svarende til 18% var en følge af den erhvervs sygdom, som sagsøgeren i forvejen led af. Ved dom af 8. april 1992 forkastede Domstolen den appel til prøvelse af Rettens dom, som begge parter havde iværksat (sag C-346/90 P, Sml. I, s. 2691).

- 7 I overensstemmelse med Rettens dom af 26. september 1990 meddelte Kommissionen ved skrivelse af 6. november 1990 F., at den vedvarende, delvise invaliditet, der skyldtes hans erhvervs sygdom, måtte fastsættes til 68%. Desuden var i denne skrivelse angivet en godtgørelse svarende til en forhøjelse af invaliditetsgraden med 18%.
- 8 Efter anmodning fra sagsøgeren tilsendte Kommissionen ham den 29. januar 1991 en opgørelse af hans rettigheder i henhold til vedtægtens artikel 73, stk. 2. Det fremgår af denne opgørelse, at den periode, som ansættelsesmyndigheden lagde til grund ved beregningen af godtgørelsen til sagsøgeren, var perioden fra den 1. juli 1977 til den 30. juni 1978.
- 9 Sagsøgeren påklagede ved skrivelser af 2. og 4. marts 1991 denne opgørelse, for så vidt grundlaget for beregningen af godtgørelsen herved var sagsøgerens månedlige grundløn i perioden fra den 1. juli 1977 til den 30. juni 1978. Sagsøgeren forlangte, at godtgørelsen blev beregnet på grundlag af den månedlige grundløn i perioden fra oktober 1981 til oktober 1982. Ved afgørelse af 20. september 1991, der blev meddelt sagsøgeren den 7. oktober 1991, afviste Kommissionen udtrykkeligt denne klage.
- 10 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 13. december 1991 har sagsøgeren herefter anlagt sag med påstand om annullation af den ovennævnte afgørelse om afvisning af hans klage. Den skriftlige forhandling er forløbet forskriftsmæssigt. På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Den mundtlige forhandling fandt sted den 17. november 1992.

Parternes påstande

- 11 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

- Sagen antages til realitetsbehandling, og der gives sagsøgeren medhold som nedenfor angivet.
- Kommissionens afgørelse af 20. september 1991 annulleres, for så vidt sagsøgerens klage af 2. og 4. marts 1991 derved blev afvist.
- Det fastslås, at klagen kan tages i betragtning og er begrundet, og at sagsøgeren har krav på et engangsbeløb i anledning af invaliditet beregnet på grundlag af hans løn i de sidste tolv måneder forud for oktober 1982 eller marts 1985.
- Sagsøgte tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Sagsøgte har nedlagt følgende påstande:

- Afvisning, eller i hvert fald frifindelse.
- Der træffes afgørelse om sagens omkostninger i overensstemmelse med de herom gældende regler.

Formaliteteten

Parternes argumenter

- ¹² Kommissionen har gjort gældende, at sagen må afvises. Kommissionen anfører, at sagsøgeren allerede fik meddelelse om det omtvistede beregningsgrundlag ved skrivelser af 28. juli 1987, og at dette beregningsgrundlag blev anvendt både i Kommissionens afgørelse af 15. juli 1988, hvorved invaliditetsgraden blev fastsat til 50%, og i afgørelsen af 6. november 1990, hvorved invaliditetsgraden i overensstemmelse med Rettens dom af 26. september 1990 blev forhøjet med 18%.

- 13 Den opgørelse, der på sagsøgerens anmodning blev tilsendt ham den 29. januar 1991, var derfor udtryk for en afgørelse af ren bekræftende karakter, som ikke kan være bebyrdende. Ved afgørelsen af 6. november 1990 blev invaliditetsgraden i forbindelse med den vedvarende, erhvervsbetingede invaliditet blot forhøjet med 18%, hvilket var det eneste spørgsmål, sagsøgeren rejste under sit søgsmål til prøvelse af afgørelsen af 15. juli 1988. Kommissionen kan herefter ikke på grundlag af Rettens dom af 26. september 1990, jf. herved EØF-traktatens artikel 176, være forpligtet til ændre afgørelsen af 15. juli 1988 hvad angår spørgsmålet om den dato, som er udgangspunkt for beregningen. Sagsøgte anfører endvidere, at det i det udkast til afgørelse, som blev meddelt sagsøgeren den 28. juli 1987, var udtrykkeligt angivet, at tidspunktet for udbruddet af hans erhvervssygdom måtte sættes til den 1. juli 1978. I dette udkast var det endvidere præciseret, at det skulle betragtes som en endelig afgørelse, medmindre sagsøgeren inden for 60 dage forlangte, at det i artikel 23 i ordningen omhandlede lægeudvalg fik forelagt sagen. Da sagsøgeren havde forlangt at få indkaldt lægeudvalget med henblik på at anfægte invaliditetsgraden, men ikke beregningsgrundlaget for sin godtgørelse, og da lægeudvalget i øvrigt bekræftede professor De Buck's konklusioner om tidspunktet for udbruddet af sagsøgerens erhvervssygdom — som er gentaget i udkastet til afgørelse af 28. juli 1987 — tog Kommissionen kun den foreløbige afgørelse af 28. juli 1987 op til fornyet overvejelse hvad angår spørgsmålet om invaliditetsgraden, men ikke hvad angår det beregningsgrundlag, der skulle anvendes ved beregningen af engangsbeløbet til sagsøgeren.
- 14 Sagsøgte gør på dette grundlag gældende, at skrivelsen af 28. juli 1987 eller, subsidiært, skrivelserne af 15. juli 1988 og af 6. november 1990, hvorved der blev fastsat et tidspunkt for, hvornår den erhvervsbetingede forværring af sagsøgerens tilstand skulle anses for at være indtrådt, var udtryk for bebyrdende afgørelser, der dermed kunne være genstand for et søgsmål. Når henses hertil, er spørgsmålet om, hvorvidt den nøjagtige opgørelse af sagsøgerens rettigheder blev meddelt ham, jf. artikel 26 i ordningen, uden betydning i nærværende sag, for så vidt det i udkastet til afgørelse af 28. juli 1987 udtrykkeligt var angivet, at der ved beregningen af godtgørelsen måtte tages udgangspunkt i datoen den 1. juli 1978. Det gælder endvidere, at udkastet til afgørelse under alle omstændigheder indeholdt den specificerede opgørelse, der er omhandlet i artikel 26 i ordningen.

- 15 Sagsøgeren har gjort gældende, at sagen må antages til realitetsbehandling. Sagsøgeren anfører, at den opgørelse af hans rettigheder, som blev meddelt ham den 29. januar 1991, er udtryk for en bebyrdende afgørelse. Der var herved tale om den første og den eneste afgørelse, der indeholdt en angivelse af Kommissionens beregningsgrundlag. Afgørelserne af 28. juli 1987, af 15. juli 1988 og af 6. november 1990 indeholder blot angivelser af beløbsstørrelser uden nærmere detaljer eller beregninger.
- 16 Sagsøgeren gør herefter gældende, at sagsøgte i henhold til artikel 26 i ordningen var forpligtet til at tilsende ham en specificeret opgørelse af hans rettigheder. Skrivelserne af 28. juli 1987, af 15. juli 1988 og af 6. november 1990, der kun indeholder rudimentære oplysninger, men ingen fuldstændig angivelse af samtlige de størrelser, der skulle indgå ved fastsættelsen af godtgørelsen, kan ikke være udtryk for opgørelser i den i artikel 26 forudsatte betydning. Det må derfor tilskrives Kommissionens manglende opfyldelse af sin forpligtelse i henhold til artikel 26, at sagsøgeren ikke kunne indgive en klage før meddelelsen af 29. januar 1991 om opgørelsen.

Rettens bemærkninger

- 17 Ved undersøgelsen af, hvorvidt klagen blev indgivet og sagen anlagt inden for de i henhold til vedtægten gældende frister, må det indledningsvis fastlægges, hvilken afgørelse der er bebyrdende for så vidt angår spørgsmålet om beregningsgrundlaget for godtgørelsen i anledning af invaliditet, som er genstanden for denne sag.
- 18 Ifølge fast retspraksis er en afgørelse kun udtryk for en endelig stillingtagen, og kan dermed kun være en bebyrdende afgørelse, såfremt den udtrykkeligt og på tilstrækkeligt begrundet måde indeholder en tilkendegivelse af, at administrationens hensigt med den er at skabe retsvirkninger (jf. f.eks Domstolens dom af 20.11.1980, sag 806/79, Gerin mod Kommissionen, Sml. s. 3515, præmis 5, og af 14.7.1981, sag 145/80, Mascetti mod Kommissionen, Sml. s. 1975, præmis 10, og Rettens dom af 3.4.1990, sag T-135/89, Pfloeschner mod Kommissionen, Sml. II, s. 153, præmis 17).

- 19 Det fremgår endvidere af vedtægtens artikel 25, stk. 2, at enhver afgørelse vedrørende en bestemt person skal meddeles den pågældende tjenestemand skriftligt og være begrundet. Der er først efter tidspunktet for denne meddelelse, at klage- og søgsmålsfristerne i vedtægtens artikel 90 og 91 begynder at løbe.
- 20 Nærmere bestemt gælder det i henhold til artikel 26 i ordningen, at der over for den pågældende tjenestemand skal gives meddelelse om opgørelsen af vedkommendes rettigheder i form af dækning af risikoen for ulykker og erhvervs sygdomme. Denne særlige bestemmelse tilgodeser et mere generelt hensyn i forbindelse med fastlæggelse af rettigheder i form af krav på penge, der ligeledes er kommet til udtryk i artikel 40 i bilag VIII til vedtægten, hvorefter en detaljeret opgørelse af en tjenstemands pensionsrettigheder skal meddeles denne. Det er således kun, såfremt der gives meddelelse om samtlige de forhold, som administrationen har lagt til grund med henblik på beregningen af en tjenstemands rettigheder i form af krav på penge, at vedkommende kan vurdere, om den pågældende afgørelse og fastsættelse af rettigheder er berettiget, og om det vil være på sin plads at anlægge sag. Det er først fra tidspunktet for den nævnte meddelelse, at klage- og søgsmålsfristerne begynder at løbe.
- 21 Der må herefter i lyset af de nævnte principper ske en undersøgelse af arten og indholdet af de forskellige til sagsøgeren rettede afgørelser med henblik på at fastlægge det tidspunkt, på hvilket sagsøgeren utvetydigt og udtrykkeligt fik meddelelse om afgørelsen vedrørende spørgsmålet om fastsættelse af det omtvistede beregningsgrundlag, der tager udgangspunkt i det tidspunkt, som administrationen har lagt til grund for så vidt angår spørgsmålet om oprindelsen til den forværring af sagsøgerens helbredstilstand, der måtte tilskrives hans arbejde.
- 22 Der bemærkes i forbindelse med denne undersøgelse for det første, at udkastet til afgørelse af 28. juli 1987, der udtrykkeligt angav tidspunktet for den erhvervsbetingede forværring af sagsøgerens sygdom, og som blev meddelt sagsøgeren, af de nedenfor anførte grunde ikke kan anses for en bebyrdende afgørelse, der kan træde i stedet for en opgørelse af sagsøgerens rettigheder som omhandlet i artikel 26 i ordningen.
- 23 Et sådant udkast har alene karakter af en forberedende afgørelse, der meddeles tjenstemanden som led i en procedure, der er fastlagt i vedtægten med henblik på at

beskytte tjenestemandens rettigheder. Selv om en sådan afgørelse som følge af selve formålet med den procedure, som den er et led i, kan skabe visse rettigheder for den pågældende, kan institutionen ikke over for vedkommende støtte ret på afgørelsen, jf. herved Domstolens kendelse af 9. juni 1980 (sag 123/80 R, B. mod Parlamentet, Sml. s. 1789, præmis 2).

- 24 Det bemærkes herved, at tjenestemanden kan rejse indsigelse mod et udkast til afgørelse som omhandlet i artikel 21 i ordningen i form af, at han eller hun tager skridt til en indkaldelse af lægeudvalget, men at det er udvalget, der er beføjet til at afgive udtalelse om samtlige de forhold henhørende under en lægelig vurdering, som forelægges det af administrationen. Der er herefter alene den afgørelse, som træffes på grundlag af den lægelige udtalelse, der kan anses for at være af endelig art, herunder hvad angår de forhold, der allerede er blev regnet med i udkastet til afgørelse, og som ikke er blevet anfægtet af den pågældende i forbindelse med dennes anmodning om, at lægeudvalget høres.
- 25 Det må herefter fastslås, at da sagsøgeren havde anmodet om, at lægeudvalget blev hørt, var sagsøgte forpligtet til efter afslutningen af denne procedure at meddele sagsøgeren en afgørelse, som indeholdt en klar angivelse af de forskellige forhold, som blev inddraget ved beregningen af sagsøgerens godtgørelse i anledning af invaliditet, herunder de forhold, som sagsøgeren ikke havde anfægtet, og for hvis vedkommende lægeudvalget havde bekræftet udkastet til afgørelse.
- 26 Det må herefter i anden række på grundlag af de omtalte principper undersøges, hvorvidt afgørelserne af 15. juli 1988 og 6. november 1990 var bebyrdende for sagsøgeren for så vidt angår spørgsmålet om fastlæggelse af beregningsgrundlaget for sagsøgerens godtgørelse i anledning af invaliditet.

- 27 Det bemærkes herom, at der ved de to afgørelser blev taget udgangspunkt i det omtvistede beregningsgrundlag, hvorved hverken den periode, der blev lagt til grund, eller de i denne forbindelse foretagne beregninger udtrykkeligt fremgik, uanset at disse oplysninger er et afgørende led i enhver afgørelse truffet på grundlag af vedtægtens artikel 73, litra b) og c). Administrationen var herefter forpligtet til at give sagsøgeren meddelelse om den afgørelse, hvorved der blev truffet bestemmelse om det omtvistede beregningsgrundlag, idet dette følger af de i vedtægtens artikel 25 og artikel 26 i ordningen fastlagte principper. Da der var tale om en fastlæggelse af rettigheder i form af krav på penge, kunne det ikke kræves af sagsøgeren, at han ud fra størrelsen af den godtgørelse, han blev tilkendt ved afgørelserne af 15. juli 1988 og 6. november 1990, skulle foretage en nærmere beregning med henblik på at udfinde det tidspunkt, som administrationen havde lagt til grund som tidspunktet for, hvornår det forhold, som var årsag til erhvervs sygdommen, indtrådte.
- 28 Det må herefter fastslås, at for så vidt sagsøgeren ikke forinden fik meddelt en afgørelse, der indeholdt en klar og udtrykkelig angivelse af de afgørende forhold i forbindelse med beregningen af hans godtgørelse i anledning af invaliditet, må opgørelsen af 29. januar 1991 anses for den afgørelse, der er bebyrdende for sagsøgeren for så vidt angår spørgsmålet om fastlæggelsen af det omtvistede beregningsgrundlag.
- 29 Følgelig er sagen, der med føje er rettet mod opgørelsen af 29. januar 1991, anlagt inden for fristen i henhold til vedtægtens artikel 91 efter en forskriftsmæssigt forløbet administrativ procedure. Sagen må herefter antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Parternes argumenter

- 30 Sagsøgeren har fremsat et enkelt anbringende, hvorved han gør gældende, at der er sket en tilsidesættelse af vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra b) og c). Sagsøgeren anfører, at det er med urette, at Kommissionen gik ud fra de sidste tolv måneder forud for juli måned 1978 som beregningsgrundlag for godtgørelsen i anledning af invaliditet, i stedet for de sidste tolv måneder forud for oktober måned 1982, idet den begivenhed, der udløste sagsøgerens erhvervsbetingede invaliditet, indtrådte på dette tidspunkt og ikke i 1978. Man kunne endog spørge, hvorvidt det ikke snarere er den dag i marts 1985, som sagsøgeren har henvist til som den første dag, hvor han måtte indstille sit arbejde, der burde have været lagt til grund. Kommissionen har i sin afgørelse af 20. september 1991 om afvisning af sagsøgerens klage selv

anført, at »fastlæggelsen af det relevante tidspunkt i forbindelse med beregningen af den pågældende godtgørelse bestemmes efter de nugældende regler af en konkret begivenhed (ulykken) ...«. Ser man herved på sagsøgerens tjenesteforløb, er de eneste konkrete begivenheder, der vil kunne tages i betragtning, enten hændelsen den 6. oktober 1982, der i sidste instans førte til sagsøgerens fjernelse fra tjenesten, eller den første gang, sagsøgeren indstillede sit arbejde, hvilket først skete i marts 1985. Også selv om det antages, at hændelsen i 1982 var en direkte følge af sagsøgerens arbejdsmæssige vanskeligheder, kan disse vanskeligheder dog hverken betegnes som en konkret begivenhed eller en »ulykke«, jf. artikel 73, stk. 2, litra b).

- 31 Til støtte herfor henviser sagsøgeren til udtalelsen af 11. februar 1987 fra professor De Buck, hvorefter »der i oktober 1982, efter [den nævnte hændelse], skete en alvorlig forværring af F.'s psykiske tilstand, idet patienten udviste klart psykopatologiske adfærdsforstyrrelser. Jeg vil derfor til oktober 1982 fastlægge begyndelsestidspunktet for patientens vedvarende invaliditet, som klart må antages at have sammenhæng med hans særligt belastende arbejdsvilkår, når henses til hans prædisposition«. Tilsvarende hedder det i en erklæring af 6. juni 1990 fra chefen Kommissionens Afdeling for Syge- og Ulykkesforsikring (bilag 10 til stævningen), at »den første gang [F.] måtte indstille sit arbejde for Fællesskaberne af en grund, der må sættes i sammenhæng med [den af lægeudvalget konstaterede vedvarende, delvise invaliditet hos F.], var i oktober 1982«. Sagsøgeren gør endvidere gældende, at det fremgår af hans ansættelse i 1978 og af hans senere fastansættelse pr. 1. april 1980, at han psykisk var rask dengang. Hertil kommer, at opfattelserne hos de lægeligt sagkyndige, selv efter hændelsen i 1982, ikke er overensstemmende, således som det fremgår af en udtalelse af 29. oktober 1982 fra en række sagkyndige, der var bilagt lægeudvalgets udtalelse, og hvori det blev konkluderet, at sagsøgeren var psykisk rask.
- 32 Kommissionen har heroverfor gjort gældende, at den åbenbart må frifindes. Sagsøgeren anfører, at sagsøgeren ikke bestrider, at det relevante tidspunkt i tilfælde af invaliditet, som ikke skyldes en »ulykke«, er det, på hvilket er indtrådt de erhvervsrelaterede eller andre omstændigheder, som må sidestilles med en ulykke, der ligger til grund for invaliditeten, og ikke tidspunktet for dennes senere forværring. Datoen den 1. juli 1978 blev lagt til grund på baggrund af enstemmige konklusioner fra lægeligt sagkyndige. Kommissionen henviser herved til den tidligere nævnte sagkyndige udtalelse fra professor De Buck, hvorefter »det således var som led i patientens arbejde for De Europæiske Fællesskaber, at der indtraf en gradvis stigende manglende evne til at tilpasse sig omgivelserne. Man kan herefter gå ud fra, at forværringen af F.'s psykiske tilstand startede i 1978. På dette tidspunkt

begyndte patientens psykiske tilstand at få en indflydelse på hans arbejdsevne«. Denne vurdering blev bekræftet i udtalelsen af 26. maj 1988 fra lægeudvalget, hvori det hedder, at »det var i løbet af 1978, at forværringen af [F.'s] psykiske tilstand startede som følge af hans arbejdsmæssige vanskeligheder, således som det fremgår af de forskellige udtalelser fra hans overordnede«. Endelig konkluderede lægeudvalget, at »tidspunktet for starten på forværringen af den allerede eksisterende sygdom fortsat kan sættes til den 1. juli 1978. Det var på dette tidspunkt, at F.'s psykiske tilstand begyndte at få en indflydelse på hans arbejdsevne«.

- 33 Når tidspunktet for udbruddet af sagsøgerens erhvervssygdom blev sat til den 1. juli 1978, er dette endvidere i overensstemmelse med dommen af 26. september 1990, hvori Retten fastslog, at lægeudvalget i tilstrækkelig grad havde godtgjort, at forværringen af invaliditeten efter hændelsen i 1982 måtte tilskrives sagsøgerens tidligere arbejde (sag T-122/89, F. mod Kommissionen, a.st., præmis 14). Det gælder endvidere, at det af sagsøgeren i nærværende sag anførte, hvorefter tidspunktet for udbruddet af hans erhvervssygdom må sættes til 1982, strider mod, hvad sagsøgeren gjorde gældende i sag T-122/89, og hvorefter forværringen af hans invaliditet efter hændelsen i 1982 skyldtes hans tidligere arbejde. Dette er uforeneligt med det princip om tillid, som er knæsat i Domstolens dom af 9. juli 1981 (forenede sager 59/80 og 129/80, Turner mod Kommissionen, Sml. s. 1883, præmis 35 og 36).

Rettens bemærkninger

- 34 Det bemærkes indledningsvis, at artikel 73, stk. 2, litra c), der i form af en henvisning til stk. 2, litra b), fastlægger metoden til beregning af godtgørelsen i anledning af vedvarende, delvis invaliditet, bestemmer, at der skal ske »udbetaling til den pågældende af et engangsbeløb, der er lig med hans årlige grundløn multipliceret med otte, udregnet på grundlag af tjenestemandens månedsløn i de sidste tolv måneder forud for ulykken«, idet det pågældende beløb reguleres med en koefficient svarende til graden af tjenestemandens erhvervsbetingede invaliditet.
- 35 Det fremgår af de nævnte bestemmelser, at tjenestemanden i henhold til artikel 73, stk. 1, udtrykkeligt fra tiltrædelsestidspunktet er sikret imod »risiko for erhvervs-

sygdomme og ulykker«, hvorved artikel 73 som udgangspunkt fastlægger metoden til beregning af godtgørelsen i anledning af invaliditet på grundlag af tidspunktet for »ulykken«, idet bestemmelsen ikke særligt fastsætter, hvilket tidspunkt der skal tages i betragtning ved fastlæggelsen af beregningsgrundlaget for godtgørelsen i anledning af invaliditet i tilfælde, hvor den pågældende som led i udførelsen af sine opgaver rammes af en erhvervssygdom, der giver anledning til en fortsat forværring af vedkommendes helbredstilstand.

- 36 Den tidsmæssige fastlæggelse af de erhvervsrelaterede omstændigheder, der må sidestilles med en »ulykke«, jf. artikel 73, stk. 2, litra b) og c), og som er årsagen til forværringen af den pågældende tjenestemands helbredstilstand, må herefter ske under inddragelse af den ved vedtægten indførte ordning om dækning af risikoen for ulykker og erhvervssygdomme. Det bemærkes herved, at de i artikel 73 omhandlede ydelser er sociale sikringsydelser og ikke ydelser, der skal genoprette en skade i en civil erstatningssag. I overensstemmelse hermed har ydelserne karakter af faste beløb, hvis størrelse er udmålt på grundlag af de varige følger af »ulykken«, jf. herved fast retspraksis (Domstolens dom af 21.5.1981, sag 156/80, Morbelli mod Kommissionen, Sml. s. 1357, præmis 37, og Rettens dom af 28.2.1992, sag T-8/90, Colmant mod Kommissionen, Sml. II, s. 469, præmis 35).
- 37 I tilfælde af erhvervssygdom må tidspunktet for »ulykken« som omhandlet i de nævnte bestemmelser herefter forstås således, at der sigtes til tidspunktet for de erhvervsrelaterede omstændigheder, der er årsag til den forværring af den pågældende tjenestemands helbredstilstand, som må tilskrives dennes arbejde. Dette er i overensstemmelse med det ræsonnement, Retten anlagde i sin dom af 28. februar 1992, hvori det blev antaget, at en forværring af læsionerne efter en ulykke ikke kan sidestilles med en ny ulykke (sag T-8/90, Colmant mod Kommissionen, a.st., præmis 28).
- 38 Det bemærkes endvidere, at bestemmelsen af tidspunktet for de omstændigheder, der har ført til en erhvervssygdom, henhører under en lægelig vurdering. Bestemmelsen af dette tidspunkt sker som led i den lægelige procedure, der har til formål at fastlægge, hvorvidt det er arbejdsforholdene inden for den pågældende

institution, der har været årsag til den forværring af tjenestemandens helbredstilstand, som har ført til dennes uarbejdsdygtighed. Den pågældende undersøgelse kan ikke ses løserevet fra undersøgelsen af de erhvervsrelaterede omstændigheder, der er årsag til forværringen, og bestemmelsen af tidspunktet må nødvendigvis ske samtidig med konstateringen af, at sygdommen er erhvervsbetinget.

39 Det fremgår herved af fast retspraksis, at de egentlige lægelige vurderinger, som lægeudvalget anlægger, må anses for endelige, når de er resultatet af en forskriftsmæssigt forløbet procedure. Endvidere kan Rettens prøvelse med hensyn til sådanne vurderinger kun omfatte en undersøgelse af, hvorvidt den lægelige udtalelse indeholder en rationel beskrivelse af sammenhængen mellem resultaterne af de lægelige undersøgelser som beskrevet i erklæringen og de konklusioner, disse har givet anledning til (jf. Domstolens dom af 29.11.1984, sag 265/83, Suss mod Kommissionen, Sml. s. 4029, præmis 9-15, og af 19.1.1988, sag 2/87, Biedermann mod Revisionsretten, Sml. s. 143, præmis 8, og Rettens dom af 12.7.1990, sag T-154/89, Vidrányi mod Kommissionen, Sml. II, s. 445, præmis 48, og af 26.9.1990, sag T-122/89, F. mod Kommissionen, a.st., præmis 14, 15 og 16).

40 Det må i denne sag fastslås, at lægeudvalget har fastlagt tidspunktet for udbruddet af den erhvervs sygdom, som sagsøgeren — der tiltrådte sin tjeneste i Kommissionen i 1975 — lider af, til den 1. juli 1978, idet udvalget nåede frem til denne konklusion på grundlag af følgende observationer i afsnit E, »Drøftelse«, i sin udtalelse: »Det var i begyndelsen af 1978, at forværringen af [F.'s] psykiske tilstand startede som følge af hans arbejdsmæssige vanskeligheder, således som det fremgår af de forskellige udtalelser fra hans overordnede. Det var på dette tidspunkt, at forholdet for første gang fik reel indflydelse på arbejdsevnen.« I sin udtalelse konkluderede udvalget, at tidspunktet for starten på forværringen af den (da sagsøgeren tiltrådte sin tjeneste i Kommissionen) allerede eksisterende sygdom fortsat kunne sættes til den 1. juli 1978. Det var på dette tidspunkt, at F.'s psykiske tilstand begyndte at få indflydelse på hans arbejdsevne.

41 Retten finder på dette grundlag, at lægeudvalget i tilstrækkelig grad har godtgjort, hvorfor tidspunktet for de omstændigheder, der var årsag til forværringen af sagsøgerens sygdom, og som måtte tilskrives hans arbejde, burde sættes til den 1. juli 1978.

- 42 I øvrigt kan det af sagsøgeren anførte, hvorefter de konkrete erhvervsrelaterede omstændigheder, der var årsag til den forværring af hans helbredstilstand, som måtte tilskrives hans arbejde, indtraf i 1982, ikke lægges til grund, for så vidt dette strider mod lægeudvalgets konklusioner. Det fremgår klart og på ubestridelig måde af disse, at hændelsen i 1982, som sagsøgeren har henvist til, blot var et udslag af den tidligere forværring af sagsøgerens helbredstilstand, som indtrådte fra og med 1978, og som senere medførte, at sagsøgeren blev uarbejdsdygtig. Lægeudvalget har således klart fastlagt årsagssammenhængen mellem henholdsvis den erhvervsbetingede forværring af sagsøgerens helbredstilstand også før hændelsen i 1982 og denne hændelse, der i sig selv var årsag til en forværring af invaliditeten med 18%. I sin udtalelse fastslog lægeudvalget, at det stod »klart på tidspunktet for disse omstændigheder, at patienten havde mistet sin selvkontrol, hvilket passer godt ind i hans sygdomsbillede. Udvalget finder det utvivlsomt, at de forhold, der indtraf den 6. oktober 1982, var en direkte følge af de arbejdsmæssige vanskeligheder, som patienten havde været udsat for gennem flere år. Den påtalte aggressive adfærd fra patientens side er netop et udslag af hans psykiske sygdom og udgør en integrerende del af denne ... Udvalget er herefter af den opfattelse, at den i udvalgets konklusioner fastlagte delvise, vedvarende invaliditet fuldt ud må tilskrives de arbejdsvilkår, som [F.] har været udsat for i forbindelse med udførelsen af sine opgaver, og som er den afgørende årsag til forværringen af den allerede foreliggende fremadskridende sygdom«. Det var netop som følge af denne årsagssammenhæng mellem på den ene side den erhvervs sygdom, hvis udbrudstidspunkt lægeudvalget satte til 1978, og på den anden side hændelsen i 1982, der medførte en yderligere grad af uarbejdsdygtighed på 18%, at Retten i sin dom af 26. september 1990 antog, at lægeudvalget i tilstrækkelig grad havde godtgjort, at forværringen af sagsøgerens invaliditet med 18% var erhvervsbetinget.

- 43 Det må herefter fastslås, at Kommissionen ved at sætte begyndelsestidspunktet for den forværring af sagsøgerens helbredstilstand, som må tilskrives hans arbejde, til den 1. juli 1978, med rette har draget de retlige konsekvenser af de lægelige konklusioner, som lægeudvalget nåede frem til efter en forskriftsmæssigt forløbet procedure.

44 Sagsøgte må herefter frifindes.

Sagens omkostninger

45 I henhold til artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. I henhold til procesreglementets artikel 88 bærer institutionerne dog selv deres omkostninger i sager anlagt af ansatte ved Fællesskaberne.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET*TEN (Fjerde Afdeling)

1) Sagsøgte frifindes.

2) Hver part bærer sine omkostninger.

Bellamy

Saggio

Briët

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. januar 1993.

H. Jung
Justitssekretær

C.W. Bellamy
Afdelingsformand